

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **JUDr. J. B.**, bývajúcej v B., proti žalovanej **Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné námestie č. 13, **o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch**, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 13 C 146/2009 a na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 16 NcC 43/2009, v konaní o vylúčenie sudcu Krajského súdu v Banskej Bystrici z prejednávania a rozhodovania veci, takto

r o z h o d o l :

Predseda senátu Krajského súdu v Banskej Bystrici Mgr. Štefan Baláž **j e v y l ú č e n ý** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na uvedenom súde pod sp. zn. 16 NcC 43/2009.

O d ô v o d n e n i e

V konaní o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 13 C 146/2009, oznámili sudcovia Okresného súdu Banská Bystrica, že sú u nich dané dôvody, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci (§ 14 ods. 1 O.s.p. a § 15 O.s.p.). Vec bola preto predložená na rozhodnutie Krajskému súde v Banskej Bystrici ako súde nadriadenému (§ 16 ods. 1 O.s.p.).

Predseda senátu 16 Co Mgr. Štefan Baláž, ktorému senátu podľa rozvrhu práce vec pripadla na prejednanie a rozhodnutie, oznámil potom, ako Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 15. februára 2010 sp. zn. 3 Nc 2/2010 rozhodol o vylúčení niektorých sudcov krajského súdu, že nastala nová skutočnosť, pre ktorú sa cíti byť vo veci zaujatý spočívajúca v tom, že podal na Okresný súd Banská Bystrica obdobnú žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy, aká je predmetom sporu v prejednávanej veci. Kvalifikovaný pomer k veci, pre ktorý sa cíti byť zaujatý odôvodnil tiež tým, že by sa o veci mohol dozvedieť skutočnosti, o ktorých by sa mal dozvedieť len zo súdneho spisu a že rozhodnutím veci v prípadnom odvolacom konaní

by mohol prejudikovať rozhodnutie v súdnom spore, ktorý vedie sám ako žalobca. Okrem toho trval na tom, že sa cíti byť zaujatý vo veci aj z dôvodu jeho kolegiálneho vzťahu k žalobkyni. K oznámeniu pripojil opis žaloby o náhradu nemajetkovej ujmy z 15. februára 2010.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Banskej Bystrici (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť oznámenia sudcu (§ 15 O.s.p.) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o nezaujatosti. Účelom tohto ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska vylúčenia sudcu je právne významným vzťah sudcu buď k prejednávanej veci (o ktorý ide v prípade konkrétneho záujmu sudcu na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci) alebo k účastníkom konania (ide oň napríklad v prípade priateľského vzťahu sudcu k účastníkovi konania) alebo k ich zástupcom.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu teda predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Jedným z dôvodov, ktorý umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu je dôvod spočívajúci v tom, že by hrozilo riziko, že o veci bude rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Nezávislosť a nestrannosť sú neodmysliteľnými znakmi pojmu súd. Jeho nestrannosť a nezávislosť je hodnotou, ktorá je v prospech všetkých, lebo je jednou zo záruk rovnosti

a právnej istoty v právnych vzťahoch účastníkov. Len nestranný súd je totiž spôsobilý poskytovať skutočnú spravodlivosť vždy a všetkým. Pod nezávislosťou treba rozumieť vylúčenie možnosti účinne pôsobiť na slobodnú tvorbu vôle sudcov. Nestrannosť (nezávislosť na stranách) predstavuje neexistenciu vzťahu súdu k jednej zo strán konania, kedy pojem strana konania je treba chápať tak vo všeobecnej, ako aj v konkrétnej rovine. Pri posudzovaní nestrannosti a nezávislosti sudcu nie je úplne možné nevziať do úvahy javovú stránku veci, kedy je za rozhodujúce kritérium považované i tzv. zdanie nezávislosti a nestrannosti pre tretie osoby, lebo aj toto hľadisko je dôležité pre zaručenie dôvery v súdne rozhodovanie vôbec.

K tomuto už súdna prax v minulosti judikovala, že na strane jednej vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci má byť založené nielen na skutočne preukázanej predpojatosti, ale aj vtedy, ak možno mať čo i len pochybnosť o jeho nezaujatosti a na strane druhej vyslovila, že subjektívne hľadisko účastníkov konania (sudcu) o predpojatosti môže byť podnetom k jej skúmaniu. Rozhodovanie o tejto otázke sa však musí uskutočniť výlučne na základe hľadiska objektívneho.

Z vyššie uvedeného vychádza aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá rozoznáva subjektívne hľadisko nestrannosti sudcu, zahrňujúce osobné presvedčenie a správanie sudcu vo veci a hľadisko objektívne, založené na existencii dostatočných záruk pre vylúčenie, akejkolvek legitímnej a opodstatnenej pochybnosti o zaujatosti sudcu (Saraiva de Carvalho proti Portugalsku, 1994, Gautrin a ďalší proti Francúzsku, 1998). Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Rozhodujúce z uvedeného (objektívneho hľadiska) nie je stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach strán a verejnosti.

Nie je možné bez ďalšieho dospieť k záveru o zaujatosti sudcu len na základe jednoduchého faktu, že sa vyjadril napr. prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov v obdobnej veci, akou je vec, ktorú má prejsť a rozhodnúť. Na druhej strane treba však zdôrazniť, že nie je možné ani vylúčiť úsudok o sudcovej nezaujatosti, pokiaľ je dôvod o nej pochybovať, vzhľadom na jeho konkrétne vyjadrenia verejne vyslovené v obdobnej veci, akou je vec ním prejednávaná urobené predtým, ako má vec rozhodnúť.

Svoj názor na určitú, konkrétnu vec sudca môže kvalifikovanou formou vyjadriť aj prostredníctvom žaloby podanej na súd. Žaloba totiž obsahuje nielen pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností, ale spravidla je jej obsahom aj právne hodnotenie veci, ktorým sa zdôvodňuje opodstatnenosť nároku v nej uplatnenom. Ani v tomto prípade však nie je bez ďalšieho možné dospieť k záveru o sudcovej zaujatosti len na základe ničím nepodloženého tvrdenia, že podal žalobu v obdobnej veci, ako je ním prejednávaná.

Ak však sudca zodpovedajúcim spôsobom toto svoje tvrdenie doloží a výsledkom je zistenie, že v skutočnosti podal žalobu takmer v rovnakej veci ako je prejednávaná (názor prostredníctvom žaloby bol teda vyjadrený predtým, než má vec rozhodnúť), že je založená nielen na identických skutkových tvrdeniach v porovnaní s vecou prejednávanou, ale jej obsahom je aj úplne totožné právne hodnotenie veci, ktorým zdôvodňuje opodstatnenosť uplatneného nároku a navyše, že názor bol touto formou vyjadrený v oboch prípadoch vo veciach úzko súvisiacich s výkonom funkcie sudcu a teda, že žalobcom v prejednáwanej veci je tiež sudca, ide podľa názoru najvyššieho súdu o okolnosti, ktoré sú spôsobilé (objektívne) vyvolať pochybnosť o nezaujatosti konajúceho sudcu, tak v očiach účastníkov sporu, ako aj v očiach tretích osôb. Za tejto situácie možno mať totiž pochybnosti o tom, že konajúci sudca nie je vôbec dotknutý, vzhľadom na vyššie uvedené okolnosti, vo výkone svojej rozhodovacej právomoci a teda, že bude rozhodovať nestranne.

Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky práve o takýto prípad v posudzovanej veci ide.

Z pripojenej žaloby konajúceho predsedu senátu Mgr. Štefana Baláža totiž vyplýva, že podal na Okresný súd Banská Bystrica 17. februára 2010 žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch smerujúcu proti Krajskému súdu v Banskej Bystrici a proti Slovenskej republike v zastúpení Ministerstvom spravodlivosti SR. Ide nepochybne o vec, ktorej predmetom je rovnaký druh nároku (nárok o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch) v porovnaní s prejednávanou vecou, že jej obsahom v porovnaní s prejednávanou vecou, sú úplne totožné skutkové tvrdenia a totožné právne hodnotenie veci, ktorým zdôvodňuje opodstatnenosť uplatneného nároku a navyše, že názor bol touto formou vyjadrený v oboch prípadoch vo veciach úzko súvisiacich s výkonom funkcie sudcu a teda, že žalobcom v prejednáwanej veci je sudkyňa.

V zmysle vyššie uvedeného, Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že za týchto okolností možno mať pochybnosti o nestrannosti konajúceho sudcu a teda pochybnosti o jeho nezaujatosti, čo napokon potvrdil aj sám konajúci sudca, ktorý uviedol, že sa cíti byť vo veci predpojatý. V danom prípade ide teda o existenciu takých okolností, ktoré ako dôvod vylúčenia sudcu predpokladá ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto podľa § 16 ods. 1 O.s.p. rozhodol tak, že predseda senátu Mgr. Štefan Baláž je vylúčený z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci.

Pokiaľ predseda senátu v oznámení znova uviedol, že sa cíti byť zaujatý vo veci aj z dôvodu jeho kolegiálneho vzťahu k žalobkyni, treba uviesť, že na túto opakovane oznámenú skutočnosť najvyšší súd neprihliadol, keďže o nej už nadriadený súd rozhodol (§ 15 ods. 1 posledná veta O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 6. apríla 2010

JUDr. Ladislav Górász, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : J. Uhlířová